

Heel wat vrouwen die in Nederland zijn opgegroeid, leven ook in de cultuur die ze van hun ouders hebben meegekregen. Een enorme verrijking, vinden Odyl, Raisa en Kristyna, al was het soms een zoektocht om uit te vinden wie ze zelf zijn.

TEKST MARISKA VERMEULEN FOTOGRAFIE RYOJI IWATA

HET BESTE UIT TWEE CULTUREN

Op school wordt verwacht dat je assertief bent, maar thuis waarderen ze het vooral als je je mening voor je houdt. Van huis uit heb je oog voor het belang van de groep, maar je leeft in een behoorlijk individualistische maatschappij. Dit zijn zomaar wat dingen waar biculturele vrouwen tegenaan kunnen lopen. 25,4 procent van de Nederlandse bevolking groeit op binnen twee culturen. 45,5 procent daarvan is in Nederland geboren en behoort daarmee tot de tweede generatie biculturelen (bron: CBS). Leven binnen twee culturen is een mooie kans om het beste van twee werelden mee te krijgen, maar het kan ook een ingewikkelde zoektocht zijn om erachter te komen wie je daarbinnen zelf bent. GZ-psycholoog Odyl Rozendaal is geboren in Suriname en op haar vierde naar Nederland verhuisd. Ze coacht vrouwen met een biculturele achtergrond. «Het mooie aan leven binnen twee culturen is dat je verschillende tradities, gewoontes en sferen meekrijgt. Daardoor heb je een groot aanpassingsvermogen en ben je heel flexibel. De Turks-Nederlandse directeur van Corendon verwoordde het laatst heel mooi in een interview, hij zei: 'Ik begrijp een Turk als ik hem in de ogen kijk. En een Nederlander ook. Met een biculturele

achtergrond sta je gelijk 1-0 voor.' Je kunt mensen dus ook makkelijker met elkaar verbinden.»

Raisa Ghazi groeide zelfs op binnen drie culturen: haar moeder is Hindoestaanse hindoe, haar vader Hindoestaanse moslim en zijzelf is geboren en getogen in Nederland. «Binnen ons gezin was heel veel ruimte en respect voor alle culturen en geloven. Mijn middelste zus koos voor de islam, mijn oudste zus voor het hindoeïsme en zelf wist ik het niet zo goed. En dan zaten we ook nog op een christelijke school. Maar buitenshuis bleken mensen helemaal niet zo open-minded. Dus als ik één voordeel moet noemen van bicultureel zijn, dan is het dat het me sterker heeft gemaakt. Al wens je het geen enkele zevenjarige toe om bespuugd te worden op de fiets terwijl ze Fatima naar je schreeuwen. Na 9/11 werd mij vanwege mijn islamitische achternaam ook nog eens continu gevraagd of ik het ermee eens was dat dat was gebeurd. Bizar.» >

WIE BEN IK NOU?

Beide vrouwen herinneren zich vooral hoe verwarrend het was dat er thuis andere normen en waarden golden dan op hun bijna volledig witte scholen. Odyl: «Op school moedigden ze me aan een eigen mening te vormen, thuis was hier minder ruimte voor. Op school wilden ze dat ik het vertelde als ik ergens mee zat, maar thuis vonden ze dat je de vuile was niet buiten hing. Het resultaat was dat ze me op school heel braaf vonden en thuis juist brutaal – terwijl ik dezelfde Odyl was! Dus ik dacht: wie ben ik nou? Ik paste nergens echt bij, maar heb me heel lang vooral thuis gevoeld in de Nederlandse cultuur omdat ik daarmee het meest in aanraking kwam. Pas toen ik ging werken bij een zorginstelling voor transculturele psychiatrie, waar 80% van de medewerkers bicultureel was, kwam ik meer in contact met mijn roots en met vrouwen die letterlijk op mij leken. Ik ging van alles lezen over de Surinaamse geschiedenis en me heel erg afvragen wat ik wilde meenemen en loslaten van die cultuur.»

Ook Raisa herinnert zich dat het uitdagend was om vroeger als 'anders' te worden gezien. «Als kind wil je helemaal niet uniek zijn. Tot mijn 21ste heb ik de regels van mijn gemeenschap gevolgd over uitgaan, relaties en gedrag. Die waren best conservatief vergeleken met de regels van leeftijdsgenoten. Ik had het er niet over met klasgenootjes, want wilde niet vreemd worden gevonden. Bovendien kon ik me niet altijd vinden in die regels, vond ze soms zelfs denigrerend tegenover vrouwen. Dat gevoel werd alleen maar sterker doordat ik op school als meisje werd gestimuleerd om juist te zeggen wat ik voelde. Maar daarom werd ik in mijn eigen gemeenschap soms gezien als megabrutaal. Wat ik buiten leerde, kon ik dus niet altijd mee naar huis nemen. En wat ik thuis leerde, liet ik weer niet makkelijk aan de buitenwereld zien. Dat maakte het intern wel moeilijk.»

WIJ VERSUS IK

Odyl ziet bij de vrouwen die zij coacht dat ze het soms moeilijk vinden om beide culturen te integreren. «Veel vrouwen hebben het gevoel dat ze moeten kiezen tussen enerzijds de verwachtingen van hun ouders en de community en anderzijds wat ze zelf willen. Ze zitten klem tussen de wij-cultuur van hun ouders en de Nederlandse

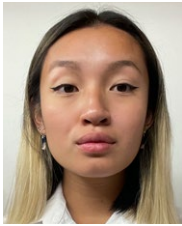
“Op school vonden ze me heel braaf en thuis juist brutaal – terwijl ik dezelfde Odyl was!”

ik-cultuur. Ze willen bijvoorbeeld een carrière nastreven, maar vanuit hun cultuur wordt verwacht dat ze zichzelf als vrouw wegcijferen en voor iedereen zorgen. Ik help deze vrouwen om erachter te komen wat ze zélf willen. Soms betekent dit dat ze tegen hun cultuur in moeten gaan. Veel vrouwen zijn bang daardoor het respect of de steun van hun familie te verliezen. Dat is ook moeilijk, maar zonder wrijving geen glans. Accepteren dat anderen niet blij zijn met

jouw keuzes, is ook een teken van volwassenheid.» Raisa heeft er ook voor gekozen het op haar eigen manier te doen. «Achteraf gezien zijn mijn ouders heel trots op mij. Ik geef trainingen diversiteit en inclusie aan grote bedrijven, organiseer High Tech Tea's voor vrouwen in de IT en ben executive women's leadership coach. Maar tien jaar geleden was er binnen mijn gemeenschap best veel kritiek op me. Ze accepteerden totaal niet wie ik aan het worden was door de maatschappij waarin ik leefde en waar ik zelf helemaal achterstond. Maar ik ben zo ver gekomen omdat ik kritisch was op wat mij werd verteld en mijn eigen leven ben gaan leiden.»

KIEZEN HOEFT NIET

Iemand die heel bewust voor *best of both worlds* koos, is Kristyna Le Thi. Zij vertelt dat ze zich net als veel andere tweedegeratie Vietnamezen een 'banaan' voelt. «We bedoelen ermee dat we geel van buiten zijn vanwege ons Aziatische uiterlijk, maar wit vanbinnen omdat we erg zijn beïnvloed door de westerse cultuur. Die term is fijn voor mensen zoals ik, die zich niet 100% identificeren met de Vietnamese maar ook niet 100% met de westerse cultuur. Ik heb er lang mee geworsteld dat ik nergens echt bij hoorde. Ik voelde me verloren en wist niet wie ik was. Ik voelde me in beide culturen een bedrieger. Dan voelde ik me bijvoorbeeld heel erg westers, totdat ik erachter kwam dat mijn vrienden knuffelen met hun ouders, zeggen dat ze van elkaar houden en elkaar verhalen ver-

Kristyna Le Thi is tweede-generatie Vietnamees.

Odyl Rozendaal kwam op haar vierde van Suriname naar Nederland.

Raisa Ghazi groeide op binnen drie culturen.

tellen alsof ze vrienden zijn. De liefdestaal van mijn ouders is eerder: goed voor mij zorgen. Pas toen ik niet meer probeerde bij beide culturen te passen, maar mijn eigen regels bepaalde, voelde ik me beter. Van de Vietnamese cultuur heb ik de traditie van *family bonding* meegenomen: we zullen elkaar altijd en overal steunen. Aan de westerse cultuur waardeer ik de vrijheid heel erg; ik kan doen wat ik wil en hoef me niet druk te maken over wat anderen daarvan vinden. Ik heb echt het beste van twee werelden gepakt; een geweldige kans.» Ook voor Odyl werkte het bevrijdend om te beseffen dat ze niet hoeft te kiezen tussen de culturen waarin ze leeft. «Ik kan me súper Surinaams én super Nederlands voelen en met vriendinnen uit beide culturen een goede band hebben. Aan mijn dubbelbloed zoontjes geef ik mee dat het oké is als ze meer affiniteit hebben met de ene cultuur, maar dat ze beide culturen in zich dragen en omarmen. Ik zie dat als rijkdom. Mijn man en ik hebben heel bewust gekozen wat we uit beide culturen aan ze mee wilden geven. Vanuit de Surinaamse cultuur geef ik ze bijvoorbeeld mee dat het belangrijk is dat ze altijd voor elkaar zorgen, waar ter wereld ze ook zijn. Aan de Nederlandse cultuur vind ik het fijn dat je geen tien hoeft te halen, dat de nadruk meer ligt op genieten en jezelf ontwikkelen.»

CODE SWITCHING

Zowel Odyl als Raisa geeft aan dat leven binnen twee culturen ook betekent: 'code switching'. Odyl: «Ik pas me heel makkelijk en vaak onbewust aan de cultuur waarin ik verkeer aan. Maar dat is alleen een kracht als je goed weet wie je bent en jezelf er niet in verliest. Dus als je niets hoeft te verbergen, minder hoeft te maken of uit te vergroten. Je plukt pas de vruchten van het leven in twee culturen als je in beide comfortabel voelt en jezelf kunt zijn.»

Raisa: «Als ik met mensen ben die ook een Surinaamse achtergrond hebben, dan maken we op een Surinaamse manier grappen. We plagen elkaar en lachen hard, dat is

niet in alle culturen gangbaar. Bij ons is het ook heel normaal dat je als vrouw op bijeenkomsten de verzorgende rol op je neemt en zorgt dat iedereen zich op z'n gemak voelt. Ik heb er echt op moeten letten dat zakelijk niet ook te doen. Code switching merk ik ook heel erg in mijn taalgebruik. Ik heb een Nederlands accent, maar bij mijn familie verandert dat op slag naar Surinaams. We kunnen ook heel gepassioneerd communiceren als we iets belangrijk vinden, ik moet me echt inhouden bij mensen die niet dezelfde achtergrond delen, want die kunnen hiervan schrikken. Daarnaast gebruik ik andere woorden; ik zal nooit tegen niet-Surinamers een zin starten met 'meisje' of 'boy'. Code switching is eerlijk gezegd heel vermoeiend. Eigenlijk zou ik me overal op mijn eigen manier willen uiten zonder dat dat meteen als 'te veel' wordt gezien. Maar vroeg genoeg heb je al door dat je bepaalde dingen buitenshuis niet moet doen. Ik heb het ook niet tegenover iedereen over mijn ervaringen met racisme, want niet iedereen begrijpt het of gelooft het zelfs.»

Ook Odyl ziet dat veel mensen in Nederland de ogen sluiten voor racisme. «De periode met George Floyd en Black Lives Matter is voor veel zwarte mensen en mensen van kleur heel moeilijk en pijnlijk geweest. Wij dealden al ons hele leven met racisme, maar het leek alsof de wereld toen pas wakker werd. Opeens kreeg ik de vraag of ik ook ervaringen met racisme had, alsof

mensen toen pas beseften dat het bestaat en dat ik een kleurtje heb. Natuurlijk heb ik andere uitdagingen en obstakels in mijn leven gekend dan zij. Ook de vrouwen die ik coach delen vaak hun ervaringen met racisme én met gaslighting: er wordt continu gedaan alsof ze het zich verbeelden. Veel gekleurde mensen gaan hierdoor aan zichzelf twijfelen: zie ik het verkeerd, bedoelden ze het niet zo, was het inderdaad maar een grapje? Ik ben nu op een punt dat ik op mijn *gut*

feeling vertrouw en het gesprek aanga.»

Beide vrouwen hadden het leven in twee culturen evengoed niet willen missen. Zoals Raisa zegt: «Je leven heeft veel verschillende dimensies. Wanneer ik praat met mensen die mijn achtergrond delen vult de warmte van mijn cultuur mijn hart. Maar ik heb ook de rationele Nederlandse kant goed ontwikkeld, wat me heel veel brengt in het zakendoen en vragen om wat ik wil. Dat ik beide in me heb is echt een blessing.» •

Kristyna: "Ik probeer niet meer bij beide culturen te passen, maar bepaal mijn eigen regels"